

Економічна інтеграція України в умовах геополітичної дестабілізації (2022 р. – т.ч.): виклики, перспективи, інвестиційний потенціал та розвиток оборонного сектору

Economic Integration of Ukraine in the Context of Geopolitical Destabilization (2022 – p.t.): Challenges, Prospects, Investment Potential and Development of the Defense Sector

Ганна Мединська

Ganna Medynska

кандидат наук з державного управління, професор, e-mail: gannamedinska@gmail.com, ORCID: 0009-0003-8325-8962

Doctor of public administration, professor, e-mail: gannamedinska@gmail.com, ORCID: 0009-0003-8325-8962

Національний університет оборони України, м. Київ, Україна

National Defense University of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Received: June 20, 2025 | Revised: June 28, 2025 | Accepted: June 30, 2025

DOI: 10.33445/sds.2025.15.3.23

Мета роботи: Проаналізувати та систематизувати зміни у зовнішньоекономічних орієнтирах України в період з 2022 р. по т.ч. у контексті її євроатлантичної інтеграції та відносин з країнами Євразії, ідентифікувати пов'язані з цим виклики, визначити перспективи подальшого розвитку, розкрити інвестиційний потенціал, зокрема у сфері оборонного сектору.

Метод дослідження: системний підхід, інституційний підхід, порівняльний аналіз, статистичний аналіз, історичний підхід, метод дескриптивного аналізу (описовий).

Результати дослідження: Засвідчили, що у відповідь на повномасштабне вторгнення Росії та в умовах геополітичної дестабілізації Україна здійснила прискорену переорієнтацію зовнішньоекономічних зв'язків на євроатлантичний простір. Це супроводжувалося поглибленням інтеграції з ЄС (включаючи фінансову підтримку та торговельні переваги) та стрімким розвитком і модернізацією військово-промислового комплексу за підтримки міжнародних партнерів. Водночас відбулася кардинальна трансформація відносин з країнами Євразії, зокрема різке скорочення торгівлі з РФ та зміцнення партнерства з Туреччиною. У дослідженні окреслено ключові тенденції та суттєві зміни у структурі зовнішньоекономічної політики України в умовах війни. Таким чином, швидкість інтеграції України до ЄС відображає сильну геополітичну мотивацію, а значна міжнародна підтримка відіграє вирішальну роль у забезпеченні економічної стійкості країни, закладаючи основу для її майбутнього відновлення та зростання інвестиційного потенціалу.

Теоретична цінність дослідження: Дослідження сприяє поглибленню розуміння геоекономічних трансформацій, що відбуваються в Україні в умовах війни та її прагнення до євроатлантичної інтеграції, зокрема, виявляє ключові тенденції та особливості переорієнтації зовнішньоекономічних зв'язків України.

Практична цінність дослідження: Результати дослідження можуть бути використані органами державної влади для розробки стратегій економічної інтеграції та зовнішньоекономічної політики, а також аналітичними центрами та експертами для прогнозування подальшого розвитку економічних відносин України з різними регіонами світу.

Оригінальність/Цінність дослідження: Дослідження є актуальним, оскільки аналізує динамічні зміни у зовнішньоекономічних орієнтирах України в критичний період її історії, зумовлений повномасштабною війною та євроінтеграційними прагненнями.

Обмеження дослідження/Майбутні дослідження: Обмеження дослідження полягають у використанні доступних на момент написання статті даних, які можуть бути неповними або попередніми, особливо щодо 2024 р. – т.ч. Майбутні дослідження можуть поглибити аналіз впливу війни на окремі галузі економіки, оцінити ефективність

Purpose: To analyze and systematize changes in Ukraine's foreign economic orientations from 2022 to the present, including in the context of its Euro-Atlantic integration and relations with Eurasian countries, to identify related challenges, determine prospects for further development, and unlock investment potential, in particular in the defense sector.

Method: Systemic approach, institutional approach, comparative analysis, statistical analysis, historical approach, descriptive analysis method.

Findings: Have shown that in response to Russia's full-scale invasion and in the context of geopolitical destabilization, Ukraine has accelerated the reorientation of its foreign economic relations to the Euro-Atlantic space. This was accompanied by deeper integration with the EU (including financial support and trade preferences) and rapid development and modernization of the military-industrial complex with the support of international partners. At the same time, relations with Eurasian countries have undergone a radical transformation, including a sharp decline in trade with Russia and strengthening of partnership with Turkey. The study outlines the key trends and significant changes in the structure of Ukraine's foreign economic policy in the context of the war. Thus, the speed of Ukraine's integration into the EU reflects a strong geopolitical motivation, and significant international support plays a crucial role in ensuring the country's economic sustainability, laying the foundation for its future recovery and growth of investment potential.

Theoretical implications: The study contributes to a deeper understanding of the geo-economic transformations taking place in Ukraine in the context of the war and its aspirations for Euro-Atlantic integration, in particular, identifies key trends and features of the reorientation of Ukraine's foreign economic relations.

Practical applications: The results of the study can be used by public authorities to develop strategies for economic integration and foreign economic policy, as well as by analytical centers and experts to forecast the further development of Ukraine's economic relations with different regions of the world.

Originality/Value: The study is relevant because it analyzes the dynamic changes in Ukraine's foreign economic orientations during a critical period of its history, caused by a full-scale war and European integration aspirations.

Research limitations/Future research: The limitations of the study include the use of data available at the time of writing, which may be incomplete or preliminary, especially for 2024. Future research could deepen the analysis of the impact of the war on certain sectors of the economy, assess the effectiveness of various international support mechanisms, and predict the

різних механізмів міжнародної підтримки та спрогнозувати довгострокові наслідки євроатлантичної інтеграції для зовнішньоекономічних зв'язків України.

Тип статті: Теоретичний.

long-term consequences of Euro-Atlantic integration for Ukraine's foreign economic relations.

Paper type: Theoretical.

Ключові слова: оборонний сектор, розвиток, стійкість, дестабілізація, економічна інтеграція, інвестиції, економічна підтримка.

Key words: defense sector, development, resilience, destabilization, economic integration, investment, economic support.

Вступ

Глобальне економічне середовище з 2022 р. дотепер характеризується значною волатильністю та геополітичною напруженістю. У цьому контексті Україна зіткнулася з безпрецедентними викликами, які суттєво вплинули на її економіку та міжнародні відносини. Визначальною подією цього періоду стало повномасштабне вторгнення російської федерації в лютому 2022 року [14]. Ця агресія глибоко змінила економічну траєкторію України, дестабілізувала існуючі торговельні зв'язки та стала каталізатором нових міжнародних альянсів та інтеграційних зусиль. До початку повномасштабної війни Україна вже мала сталі економічні зв'язки та прагнула до інтеграції як з євроатлантичним, так і з євразійським економічними просторами. Однак після 2022 року ці вектори зазнали значних змін. Основним геополітичним фактором, що визначає економічне середовище України, залишається війна з росією. Глобальні економічні трансформації суттєво вплинули на світову торгівлю. Переорієнтація ринків, виникнення нових торговельних альянсів та запровадження міжнародних санкцій проти певних країн докорінно змінили структуру світової економіки. Ці фактори спричинили подальші зміни у торговельних відносинах та формуванні економічних блоків, що має значні та довготривалі наслідки. [15]. Крім того, на економічну політику та інтеграційні зусилля України вплинув статус кандидата на членство в Європейському Союзі, отриманий у червні 2022 року [42].

Теоретичні основи дослідження

Аналіз сучасної наукової літератури, офіційних документів та публікацій засвідчує, що економічна інтеграція України в умовах геополітичної напруги й трансформації глобального режиму розглядається як стратегічний напрям державної політики, а також як ключовий інструмент забезпечення стійкості, конкурентоспроможності та модернізації національної економіки [6; 11].

Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження обґрунтовується на класичних і сучасних концепціях міжнародної економічної інтеграції, зокрема в роботах Б. Балассі, Ф. Канерта, Х. Андерсона, К. Дойча, Р. Марьоліна, К. Т. Кравченко та інші. Б. Баласса трактує економічну інтеграцію як процес усунення бар'єрів між країнами, що сприяє формуванню спільного ринку та поглибленню співпраці [32], Ф. Канерт підкреслює поступове усунення дискримінації на національних кордонах [25], К. Дойч пропонує економічну інтеграцію в контексті формування політичної спільноти та міжнародних організацій [29], Х. Андерсон і А. Кафлан порівнюють економічну інтеграцію з позиції міжнародного маркетингу та стратегії виходу на зовнішні ринки [23], Р. Марьолін інтерпретує економічну інтеграцію як один із ключових факторів формування післявоєнного світового економічного порядку [28], а Т. Кравченко розглядає економічну інтеграцію як процес зближення національних економік через усунення торговельних, інвестиційних та інших бар'єрів, а також через інституційну співпрацю [9].

У сучасних дослідженнях науковці приділяють суттєву увагу інституційному підходу, який наголошує на ролі державних і наднаціональних органів у забезпеченні інтеграційних процесів, гармонізації законодавства, імплементації європейських стандартів та розвитку інституційних спроможностей [6; 22]. Водночас системний підхід забезпечує всебічне

охоплення інтеграційних процесів, включаючи політичні, економічні, соціальні й безпекові аспекти, і демонструє особливу релевантність в умовах війни та геополітичної дестабілізації.

Наукова література виділяє моделі інтеграції (міждержавна, регіональна, різна секторальна) та рівнів (інституційний, ринковий, галузевий), що дозволяє комплексно аналізувати інтеграційні процеси [12]. Особливо актуальною є секторальна інтеграція — наприклад, входження України до Єдиного цифрового ринку ЄС, забезпечення гармонізації законодавства, розвитку електронного урядування та кібербезпеки. Офіційна політика України спрямована на впровадження Угоди про асоціацію з ЄС, секторну інтеграцію (енергетичний, транспортний, цифровий “безвіз”), а також на участь в європейських програмах підтримки й інвестицій.

Економічна інтеграція розглядається як форма глобалізації та регіоналізації, що сприяє інтернаціоналізації господарських, політичних і культурних процесів. Вона забезпечує країнам-учасникам підвищення конкурентоспроможності, розвиток науково-технічних зв'язків, а також створення нових регіональних економічних комплексів процеси [12].

Таким чином, теоретичні основи дослідження економічної інтеграції України пропонуються багатогранністю підходів, які охоплюють класичні концепції, сучасні інституційні та системні теорії, а також враховують специфіку сучасних викликів, спричинених війни, геополітичною напругою та трансформацією глобального економічного порядку. Це дозволяє розглядати інтеграцію не лише як економічну категорію чи процес, а як комплексний інструмент стійкого розвитку та модернізації держави.

Постановка проблеми

В умовах повномасштабної війни, яка триває з 2022 року, Україна опинилася перед безпрецедентними викликами у сфері зовнішньоекономічної політики та інтеграційного розвитку. Основна проблема виникає у необхідності забезпечення економічної стійкості, відновлення та зростання в умовах постійної геополітичної дестабілізації, руйнування традиційних ринків збуту, логістичних ланцюгів і виробничої інфраструктури. Критичною залишається проблема залучення інвестицій для відновлення та модернізації економіки, особливо у високотехнологічних та інноваційних секторах, зокрема ВПК.

Метою статті є проаналізувати й оцінити динаміку економічної інтеграції України з євроатлантичною спільнотою та іншими ключовими світовими гравцями в умовах геополітичної дестабілізації, ідентифікувати пов'язані з цим виклики, визначити перспективи подальшого розвитку, розкрити інвестиційний потенціал, зокрема у сфері оборонного сектору.

Методологія дослідження

системний підхід – застосовано для комплексного розгляду економічної інтеграції України як системи взаємопов'язаних політичних, економічних, соціальних та безпекових аспектів в умовах геополітичної дестабілізації. Це забезпечило виявлення причинно-наслідкових зв'язків та взаємозалежностей між різними чинниками інтеграційних процесів;

інституційний підхід – розглянуто роль державних, наднаціональної (Європейський Союз) та міжнародної військово-політичної структури (НАТО) у забезпеченні інтеграційних процесів України в євроатлантичну спільноту. Зокрема, проаналізовано їхній вплив на гармонізацію законодавства та імплементацію європейських стандартів, а також на посилення інтеграції в євроатлантичну систему безпеки та розвиток інституційних спроможностей України;

порівняльний аналіз – використано для зіставлення динаміки торгівельних відносин України з різними країнами та інтеграційними об'єднаннями (Європейський Союз, Євразійський економічний союз) у періоди до та після початку повномасштабної війни. Також здійснено порівняння темпів інтеграції України з традиційними процедурами вступу до ЄС, що дало змогу виявити особливості та відмінності у геоekonomічній переорієнтації;

статистичний аналіз – застосовано для обробки та інтерпретації кількісних даних, зокрема щодо обсягів експорту та імпорту, фінансової та бюджетної підтримки, а також інвестицій у ВПК та зростання його виробничої спроможності;

історичний підхід – використано для простеження еволюції економічних зв'язків України, зокрема з ЄАЕС, до та після 2014 року, а також динаміки інтеграційних процесів з ЄС з початком повномасштабної війни;

метод дескриптивного аналізу (описовий) – застосовано для детального опису ключових подій, ініціатив та процесів, що характеризують економічну інтеграцію та розвиток оборонного сектору.

Результати

З 2022 р. донині Україна демонструвала значну активність у напрямку економічної інтеграції з євроатлантичною спільнотою, включаючи *Європейський Союз* та країни, що поділяють цінності *Північноатлантичного альянсу*. Невдовзі після повномасштабного вторгнення, 28 лютого 2022 року, Україна подала заявку на членство в ЄС, а вже в червні того ж року отримала статус країни-кандидата [42]. З цього моменту розпочався інтенсивний процес переговорів про вступ, важливим етапом якого стала законодавча перевірка. Україна висловила амбітну мету відкрити всі переговорні кластери до кінця 2025 року [19]. До початку повномасштабної війни Україна вже досягла значного прогресу в імплементації Угоди про асоціацію з ЄС, виконавши понад 80% своїх зобов'язань [40]. Це створило міцний фундамент для подальшої інтеграції. Європейський Союз надав Україні потужну фінансову та бюджетну підтримку, зокрема через інструмент *Ukraine Facility*, який передбачає виділення до 54 мільярдів євро до 2027 року [27]. Крім того, розглядається можливість використання заморожених російських активів для подальшої підтримки бюджетних потреб України (рис. 1) [26].



Рисунок 1 – Програма ERA та ЄС забезпечать значну частину потреб України у фінансуванні протягом 2025-2026 рр. [26]

Важливим кроком стало призупинення всіх імпортних мит на український експорт до ЄС до червня 2025 року, що суттєво вплинуло на підтримку економічної ситуації в Україні. Для

забезпечення експорту української сільськогосподарської продукції в умовах блокади чорноморських портів були створені “Шляхи солідарності” [38]. Спостерігалось зростання обсягів торгівлі України з окремими країнами ЄС, такими як Республіка Польща, Королівство Іспанія, Федеративна Республіка Німеччина та Королівство Нідерланди, особливо в секторі сільськогосподарської продукції, оскільки Україна переорієнтувала свої експортні ринки. Європейський Союз залишався найбільшим торговельним партнером України як за експортом, так і за імпортом (рис. 2) [43].

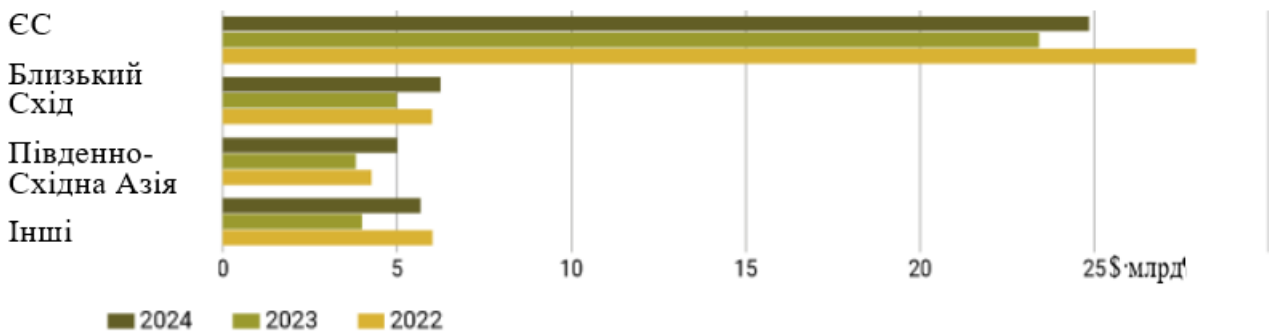


Рисунок 2 – Експорт товарів за регіонами [43]

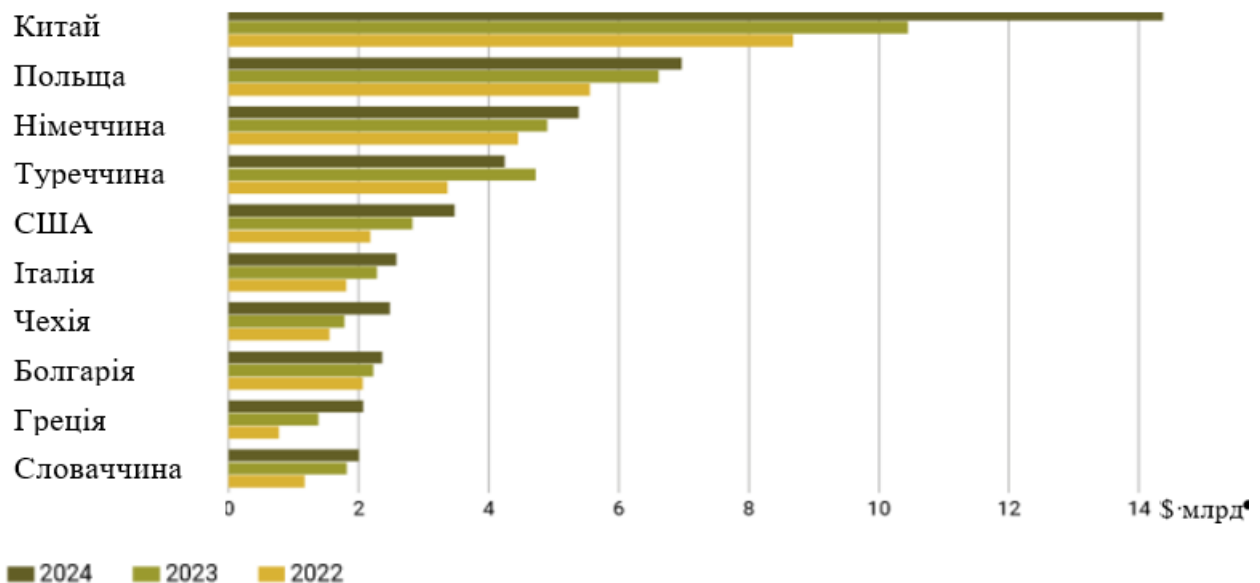


Рисунок 3 – Найбільші партнери України з імпорту [43]

З 2022 року партнерство між Україною та Європейським Союзом у сфері військово-промислового комплексу (далі – ВПК) набуло безпрецедентного масштабу й темпів розвитку. Виробнича сприйнятливість українського ВПК зростає з 1 млрд доларів у 2022 році до 35 млрд доларів у 2024 році, що є прямим наслідком як внутрішньої мобілізації, так і зовнішньої підтримки з боку ЄС [10]. З метою розвитку потужної та інноваційної ВПК в Європі у 2024 рік Європейська комісія виділила €910 мільйонів у рамках (проектів) Європейського оборонного фонду. Вперше до даної ініціативи мають можливість долучитися українські оборонні компанії [7]. Європейська оборонно-промислова стратегія (EDIS) інтегрує Україну як повноцінного партнера. На 2025 – 2027 рр. вже закладено 1,5 млрд євро для підтримки ВПК України, з перспективою розширення цієї суми [20].

“Данська модель” – інноваційний підхід, який компенсує фінансову підтримку із посиленням контролем і локалізацією виробництва озброєння разом в Україні. Такий механізм дозволяє оперативно нарощувати обсяги виробництва зброї, зміцнювати вітчизняний оборонно-промисловий комплекс і зменшувати залежність від зовнішніх поставачань. Водночас це підвищує прозорість та ефективність використання міжнародної допомоги. Ряд європейських країн – зокрема Королівство Данія, Королівство Норвегія, Королівство Швеція, Королівство Нідерланди та країни Балтії – спрямовують фінансування на впровадження державних контрактів з українськими оборонними підприємствами для створення критично необхідного озброєння для фронту, включаючи ракети дальнього радіуса дії, безпілотні системи (морського, повітряного та наземного компоненту), артилерійські системи тощо. Підтримку з контролю та локалізації виробництва озброєння в Україні. Вона також оперативно збільшить виробництво зброї, зміцнить український ВПК і зменшить залежність від прямого постачання зброї з-за кордону, одночасно підвищуючи прозорість та ефективність використання міжнародної допомоги [2].

Співпраця між Україною та Європейським Союзом у сфері ВПК сприяє модернізації та трансформації оборонної промисловості України на інноваційний і високотехнологічний сегмент національної економіки. Інтеграція в європейські й оборонні ініціативи, зокрема через Європейський оборонний фонд та реалізацію “Данської моделі”, стимулює локалізацію виробництва, розвиток нових технологій і залучення інвестицій. Це не тільки посилює обороноздатність України, а й формує передумови для економічного зростання, створення нових робочих місць і розвитку експортного потенціалу. Таким чином, значно підвищується інвестиційний потенціал оборонної промисловості України, що у довгостроковій перспективі дозволить Україні утвердитися як один із ключових учасників світового ринку оборонної продукції.

Сполучені Штати Америки та інші країни-члени НАТО надавали Україні значну військову допомогу [34; 37], що хоч і не є економічною інтеграцією, але підкреслює міцну підтримку з боку цього вектору. Також тривали зусилля з досягнення повної взаємосумісності в оборонному секторі зі стандартами НАТО [8].

Таким чином, швидкість, з якою Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС після початку повномасштабної війни, свідчить про сильну політичну волю Європейського Союзу до її інтеграції в євроатлантичну спільноту. Цей процес відбувався значно швидше, ніж стандартні процедури вступу до ЄС [42], що вказує на геополітичну мотивацію, яка виходить за межі звичайних економічних міркувань. Значна фінансова допомога та торгівельні преференції з боку ЄС відіграють вирішальну роль у забезпеченні економічного виживання та стійкості України в умовах війни. Великі обсяги фінансової підтримки [27] та скасування мит [38] є прямим свідченням зусиль, спрямованих на зміцнення української економіки, яка зазнає величезного тиску через конфлікт, що триває. Хоча наразі основна увага зосереджена на наданні негайної підтримки та безпеці, довгострокова мета членства в ЄС продовжуватиме стимулювати економічні реформи та узгодження політики України з євроатлантичними стандартами [40], що своєю чергою посилюватиме її інвестиційний потенціал.

Геополітичне розташування України на межі Європи та Азії завжди відкривало широкі можливості для розвитку економічної співпраці з євразійським регіоном. Історично економічні зв'язки з країнами, які пізніше утворили *Євразійський економічний союз* (далі – ЄАЕС), мали глибокі корені. Ще до офіційного створення ЄАЕС у 2015 році між росією, Білоруссю та Казахстаном активно формувалися інтеграційні процеси – спочатку через Митний союз (з 2010 року), а згодом у рамках Єдиного економічного простору (з 2012 року) [5].

Період 2010 – 2013 рр. став часом інтенсивного торгівельного співробітництва, де росія виступала основним партнером України, забезпечуючи до 70% обсягів товарообігу. Політична криза 2014 року та подальша Революція Гідності кардинально змінили ситуацію – Україна

відмовилася від планів приєднання до ЄАЕС, що призвело до різкого падіння товарообігу на 35% (табл. 1). Цей переломний момент став початком нової ери у відносинах України з євразійським економічним простором.

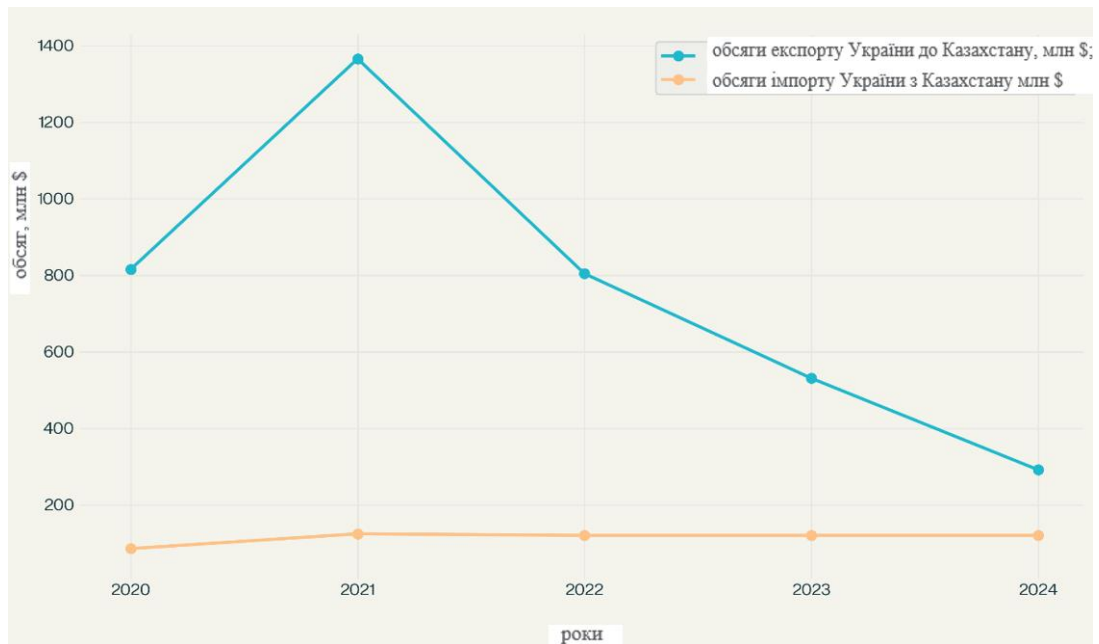


Рисунок 4 – Динаміка експорту та імпорту між Україною та Казахстаном 2020 – 2024 рр.

Після початку повномасштабної війни ЄАЕС перетворився на один із механізмів обходу міжнародних санкцій. Країни-члени, такі як Казахстан, Киргизстан та Вірменія, почали активно перепродувати до росії та Білорусі товари, які підпали під обмеження. Проте з часом Казахстан, під тиском Заходу, ухвалив рішення дотримуватися частини санкцій, заборонивши експорт [30]. На сьогодні Україна підтримує обмежені економічні зв'язки переважно з Республікою Казахстан. З 2021 року значне скорочення двосторонньої торгівлі, особливо експорту з України до Казахстану, що пов'язано з геополітичними та логістичними труднощами останніх років. Імпорт залишається стабільним, а сальдо торгівлі для України є позитивним (рис. 3). У 2024 році товарообіг між Україною і Казахстаном становив 411,8 млн дол. США, з яких експорт – 291,5 млн дол. США, імпорт – 120,3 млн дол. США. Сальдо позитивне для України (+171 млн дол.). Казахстан займає близько 0,7% у структурі українського експорту, залишаючись одним із ключових партнерів України в Центральній Азії [35].

Таблиця 1 – Динаміка торгівлі України з країнами ЄАЕС (2010 – 2023 рр.), млрд \$ [3]

Рік	Експорт України в ЄАЕС	Імпорт з ЄАЕС
2010	15.2	23.5
2014	9.8	16.1
2020	3.5	5.2
2023	1.2	2.1

До вторгнення в Україну ефективність ЄАЕС як економічного блоку була сумнівною. Наприклад, у 2021 році лише 8,8% загального обсягу торгівлі рф припадало на країни-члени союзу. Після 2022 року внутрішня торгівля зросла, але це було скоріше тимчасовим явищем, пов'язаним із санкціями, ніж ознакою глибокої інтеграції. Фінансові можливості росії, які колись робили ЄАЕС привабливим для деяких країн, значно скоротилися через війну. Фонд

національного добробуту рф, що у 2013 році міг стати джерелом інвестицій для України, до 2025 року втратив майже всю ліквідну частину через військові витрати [35].

Отже, Україна, обравши курс на євроінтеграцію, уникла участі в проєкті, який зараз більше служить інтересам військової машини для країни агресора – росії, ніж справжній економічній співпраці. Сьогодні ЄАЕС стикається з низкою проблем – від фінансової кризи у рф до внутрішніх суперечностей між членами. Його довгострокова перспектива залишається невизначеною, тоді як Україна, попри всі труднощі, продовжує рух до інтеграції з ЄС.

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну у 2022 році спостерігалось різке зростання двосторонньої торгівлі між російською федерацією та Китайською Народною Республікою. Китай став ключовим партнером для росії, забезпечуючи ринки збуту та доступ до важливих ресурсів. Це партнерство характеризується асиметричністю, де росія переважно постачає до Китаю енергоносії та сировину в обмін на споживчі товари й технології [1]. Китай залишався важливим торговельним партнером для України, особливо у сфері імпорту (рис. 3). У 2025 р. Україна та Китай підписали угоди про розширення переліку української сільськогосподарської продукції, що постачається на китайський ринок, вказуючи на продовження економічної співпраці, хоча й в умовах можливої еволюції [18].

Ізоляція росії від західних ринків унаслідок масштабних санкцій призвела до суттєвого перегляду її зовнішньоекономічної стратегії та втрати доступу до ключових торговельних і фінансових партнерів. У цих умовах рф змушена була активізувати співпрацю з КНР, що стало головним напрямом її зовнішньоекономічної переорієнтації. Деклароване обома сторонами “партнерство без обмежень” [16], стрімке зростання обсягів двосторонньої торгівлі, а також поступовий перехід на розрахунки в національних валютах (юанях і рублях) [24] свідчать не лише про зміну гео економічного курсу, а й про посилення односторонньої економічної залежності росії від Китаю. Особливо показовою є критична роль Китайської Народної Республіки в забезпеченні рф комплектуючими, які можуть бути використані у ВПК зокрема – електронними компонентами зовнішнього призначення, мікросхемами, оптикою та іншим високотехнологічним обладнанням. Через втрату доступу до західних технологій росія дедалі більше вкладається на китайські постачання для підтримки власного оборонного виробництва. Така залежність створює для Пекіна додаткові важелі впливу на Москву та зміцнює асиметричний характер двосторонніх відносин.

У контексті значного скорочення торговельних відносин України з російською федерацією, Китай зберігає позицію ключового економічного партнера. Попри те, що динаміка експорту до цієї країни може змінюватися, він наразі залишається значним імпортером українських товарів (рис. 3). Проте, нещодавнє зменшення обсягів експорту [31] вимагає подальшого поглибленого аналізу для з'ясування причин та оцінки потенційних наслідків.

Українсько-турецьке стратегічне партнерство демонструє стійке зміцнення, що знаходить своє відображення у кількох ключових аспектах. Насамперед це зростання обсягів двосторонньої торгівлі, яке свідчить про поглиблення економічних зв'язків між країнами. Важливим кроком у цьому напрямку стало також укладення угоди про вільну торгівлю, яка надасть українським експортерам безмитний доступ до 95% турецького ринку та значно полегшуючи проникнення вітчизняної продукції до турецьких споживачів. Крім того, Турецька Республіка виявляє активну зацікавленість та готовність брати участь у післявоєнному відновленні України. Турецький бізнес виявляє інтерес до інвестицій та участі у проєктах у таких ключових галузях, як енергетика, транспорт та будівництво соціального житла [13; 36].

Туреччина вже сьогодні є одним із найважливіших економічних партнерів України. Вона виступає не лише як значний ринок збуту для українських товарів, але й посідає четверте місце за обсягом імпорту серед усіх торговельних партнерів України у світі (рис. 3). У 2023 році загальний обсяг торгівлі між Україною та Туреччиною сягнув значних 6,2–7,3 млрд доларів

США. Очікується, що після остаточної ратифікації угоди про вільну торгівлю цей показник зросте до 10 млрд доларів [36], що відкриватиме нові інвестиційні можливості для обох країн.

Важливо також відзначити особливості структури двосторонньої торгівлі. Наразі вона залишається відносно збалансованою. Проте, у 2024 році спостерігалось певне скорочення обсягів експорту з України до Туреччини, що пояснюється зменшенням виробничих потужностей внаслідок відомих повномасштабної війни з РФ. Водночас імпорт товарів з Туреччини до України залишався стабільним. Цікавою галузевою зміною стало значне (на 64 % у річному вимірі) скорочення Туреччиною імпорту залізної та сталевих продукції з України у першому кварталі 2025 року, що може свідчити про певні трансформації у товарній структурі двосторонньої торгівлі.

Для чіткішого розуміння місця Туреччини серед ключових торговельних партнерів України в євразійському регіоні, доцільно порівняти обсяги торгівлі з іншими важливими країнами, такими як Росія та Китай. Аналізуючи ці дані, стає очевидним різке скорочення обсягів торгівлі з Росією у 2023 році до мінімальних значень, що є прямим наслідком військової агресії та запроваджених санкцій. Китай, своєю чергою, залишається другим за величиною торговельним партнером України після ЄС, проте характеризується значним дисбалансом у торгівлі – імпорт з Китаю суттєво перевищує експорт, формуючи значне негативне сальдо для України. На цьому тлі Туреччина виглядає як третій за величиною партнер, з яким Україна має значно більш збалансовану структуру торгівлі, де експорт та імпорт співвідносяться більш рівномірно.

Можна зробити висновок, що Туреччина стає дедалі важливішим стратегічним партнером для України. Її роль не обмежується лише торговельними відносинами, адже вона також виступає як вагомий інвестиційний та політичний союзник. Очікувана ратифікація угоди про вільну торгівлю та активне залучення турецьких компаній до відбудови України створюють міцне підґрунтя для подальшого зростання обсягів торгівлі та інвестицій між двома країнами. Крім того, українсько-турецьке оборонно-промислове співробітництво, що динамічно розвивається з 2020 року, є стратегічним партнерством, яке охоплює стандартизацію за нормами НАТО [21], спільні розробки та виробництво озброєння, включаючи безпілотні літальні апарати Bayraktar [17], фінансову підтримку та інвестиції турецьких компаній. Це партнерство спрямоване на зміцнення обороноздатності обох країн та їхню інтеграцію в євроатлантичну систему безпеки шляхом поглиблення співпраці, розширення спільних проєктів та залучення інвестицій.

На тлі майже повного згортання торговельних відносин з Росією та значного дефіциту в торгівлі з Китаєм, більш збалансовані економічні зв'язки з Туреччиною набувають особливого стратегічного значення для економічної стійкості та майбутнього відновлення України після війни. Таким чином, українсько-турецьке партнерство може стати одним із ключових факторів успішної економічної відбудови країни.

У таблиці 2 представлено порівняння обсягів торгівлі України (експорт та імпорт) з РФ, Китаєм та Туреччиною за період 2022 – 2023 рр., що ілюструє зміни у цих відносинах.

Таблиця 2 – Торгівля України з ключовими євразійськими партнерами (2022 – 2024 рр., млрд дол. США)

Країна	Експорт 2022	Імпорт 2022	Експорт 2023	Імпорт 2023
РФ	0.49	1.54	0.01	0.03
Китай	2.49	8.66	1.42	11.70
Туреччина	2.95	3.36	2.21	4.24

Примітка: Дані наведено за інформацією [3].

Інтеграція України у глобальне економічне середовище. Ширша економічна взаємодія України зі світом у період з 2022 по 2025 рр. характеризувалася значними змінами. Загальний обсяг експорту України у 2022 та 2023 роках скоротився порівняно з довоєнними рівнями, що відображає економічні потрясіння, спричинені вторгненням [4]. У 2024 році спостерігалася стабілізація зростання в регіоні Європи та Центральної Азії, включаючи Україну, хоча у 2025 – 2026 рр. прогнозується його уповільнення [44]. Україна отримала значну фінансову допомогу від міжнародних партнерів за межами ЄС, включаючи США та міжнародні фінансові інституції, такі як Світовий банк. Світовий банк оцінив потреби України у відновленні на наступне десятиліття в 524 мільярди доларів та прогнозує повільне економічне зростання у 2024 та 2025 роках через пошкодження інфраструктури та перебої з електропостачанням [33]. Україна активно бере участь у діяльності міжнародних економічних організацій, зокрема докладає зусиль для членства в ЄС та продовжує узгодження свого законодавства з європейським [38]. Багато країн за межами ЄС також призупинили дію імпорتنих мит на український експорт, надаючи таким чином глобальну економічну підтримку (прямі дані відсутні у наданих фрагментах). Війна мала значний вплив на окремі сектори української економіки, такі як сільське господарство (яке залишається ключовим експортним сектором, але стикається з проблемами), металургійне виробництво та ІТ-послуги [39]. Попри триваючі потрясіння, українська економіка та приватний сектор демонструють стійкість та здатність до адаптації [41]. Однак довгострокове економічне відновлення України значною мірою залежатиме від постійної міжнародної підтримки, зусиль з реконструкції та здатності залучати іноземні інвестиції у післявоєнний період [26].

Світове економічне середовище відіграло вирішальну роль у забезпеченні економічного виживання України під час російсько-української війни. Завдяки активній економічній підтримці з боку багатьох країн та міжнародних організацій, яка виявилася як у формі фінансової допомоги, так і в наданні торговельних преференцій, українська економіка отримала необхідну глобальну опору. Обсяг наданої міжнародної допомоги є переконливим доказом цієї всебічної підтримки [27]. Попри триваючу війну, Україна активно працює над підтриманням та диверсифікацією своїх глобальних економічних зв'язків, шукаючи нові ринки та розширюючи існуючі. Зусилля з розширення експорту сільськогосподарської продукції до Китаю [31] та зростання торгівлі з окремими країнами ЄС [43] вказують на активний підхід до глобальної економічної взаємодії. Довгострокове економічне відновлення України значною мірою залежатиме від сталої міжнародної підтримки, зусиль з реконструкції та здатності залучати іноземні інвестиції у післявоєнному середовищі. Масштабні потреби у відновленні, визначені Світовим банком [41], підкреслюють тривалий та складний шлях до економічного відновлення, який потребуватиме значної міжнародної співпраці та інвестицій.

У таблиці 3 наведено загальний обсяг експорту та імпорту України (в доларах США) за період 2022-2024 років, а також відсоткові зміни у річному розрізі, що дає змогу отримати загальне уявлення про вплив війни на її зовнішню торгівлю.

Таблиця 3 – Загальний обсяг експорту та імпорту України (2022 – 2024 рр., млрд дол. США)

Рік	Експорт	Імпорт	Зміна експорту (%)	Зміна імпорту (%)
2022	57.42	55.22	-29.3	-19.3
2023	51.10	70.70	-11.0	+28.0
2024*	35.60	49.70	-30.3	-29.7

Примітка: Дані наведено за інформацією [3]. Дані за 2024 рік є попередніми за перше півріччя.

Отже, протягом 2022 року дотепер Україна перебуває під значним впливом

глобального економічного середовища, де визначальну роль відіграла повномасштабна війна з росією. Євроатлантичний вектор інтеграції став пріоритетним, що підтверджується отриманням статусу кандидата на членство в ЄС, значною економічною та військовою підтримкою від країн ЄС та НАТО, а також зростанням торгівельних зв'язків з окремими країнами Євросоюзу, що суттєво розкривають та посилюють інвестиційний потенціал країни, особливо в оборонному та відновлювальному секторах. Водночас євразійські орієнтири зазнали суттєвих змін: торгівля з РФ різко скоротилася, відносини з Китаєм демонструють ознаки еволюції, а Туреччина стає дедалі вагомішим економічним партнером, пропонуючи значні інвестиційні можливості. Загалом інтеграція України у глобальне економічне середовище характеризувалася значним скороченням експорту, критичною залежністю від міжнародної економічної допомоги та складними завданнями післявоєнного відновлення.

У майбутньому поглиблення економічної інтеграції з ЄС після повноправного членства відкриє нові можливості, включаючи доступ до єдиного ринку та структурних фондів. Відносини з країнами Євразії, особливо з Китаєм та росією, можуть зазнати подальших змін. Стале економічне відновлення та зростання України значною мірою залежатимуть від впровадження внутрішніх реформ та ефективним залученням приватного капіталу через розкриття й реалізацію інвестиційного потенціалу країни.

Обговорення

Наукова новизна результатів дослідження та їх практичне значення підтримані у ході дискусії між науково-педагогічним складом Центру оборонного менеджменту Національного університету оборони України, серед яких: Бегма В.М. – доктор економічних наук, професор; Марко І.Ю. – доктор економічних наук, професор; Потетюєва М.В. – доктор економічних наук, доцент.

Висновки

Економічна інтеграція України в умовах геополітичної дестабілізації 2022 р. – т.ч. визначається швидкою переорієнтацією на євроатлантичний вектор, трансформацією відносин з євразійськими партнерами та критичною необхідністю залучення інвестицій. З огляду на ці виклики, перспективи та інвестиційний потенціал, ми пропонуємо:

1. Посилення євроатлантичної економічної інтеграції та розкриття її інвестиційного потенціалу:

а. прискорення інтеграції до ЄС як ключового інвестиційного “магніту” шляхом максимально інтенсифікувати реформи та гармонізацію законодавства з *acquis* ЄС з метою не лише відкриття доступу до єдиного ринку та структурних фондів, а й формування потужного сигналу для іноземних інвесторів щодо стабільності, передбачуваності та дотримання верховенства права в Україні;

б. проведення оптимізації використання економічної підтримки ЄС через забезпечення ефективного використання інструменту *Ukraine Facility* та інших програм фінансової допомоги (посилення прозорості, ефективний розподіл коштів на пріоритетні проекти відновлення та розвитку, що, своєю чергою, підвищить інвестиційну привабливість вже існуючих та нових проектів);

в. стратегічне поглиблення співпраці у ВПК через інтеграцію в європейські оборонні ініціативи, зокрема через Європейський оборонний фонд та реалізацію “данської моделі” з фокусуванням на локалізаційне виробництво, розвиток нових технологій та спільні розробки;

г. продовження та розширення торгівельних преференцій (пропонування призупинення імпорتنих мит на український експорт до ЄС після червня 2025 року та подальше усунення нетарифних бар'єрів).

2. Диверсифікація економічних зв'язків та пошук нових інвестиційних можливостей у

Євразійському регіоні:

а. надавання пріоритетного розвитку стратегічному партнерству з Туреччиною шляхом: завершення ратифікації Угоди про вільну торгівлю; залучення турецького бізнесу до проєктів післявоєнного відновлення в енергетиці, транспорті та будівництві; поглиблення співробітництва в ВПК;

б. вибудовування “прагматичного” підхід до економічних відносин з Китаєм (пошук шляхів для розширення власного експорту до КНР з проведенням системної оцінки ризиків, що пов'язані з посиленням асиметричної залежності росії від Китаю та її впливом на регіональну динаміку);

в. контролювання зв'язків з ЄАЕС. З огляду на використання ЄАЕС як механізму обходу санкцій проти РФ, Україна повинна продовжувати курс на повне згортання торговельних відносин, окрім критично важливих потреб.

3. Формування сприятливого інвестиційного середовища та залучення приватного капіталу:

а. активне впровадження Національної Стратегії збільшення прямих іноземних інвестицій в Україну;

б. посилення верховенства права та боротьба з корупцією;

в. розбудова повоєнної економіки з акцентом на інноваціях: Плани відновлення мають зосереджуватися не лише на відбудові зруйнованого, а й на модернізації та розвитку нових, високотехнологічних галузей, що забезпечать конкурентоспроможність та довгостроковий інвестиційний потенціал. Це стосується як традиційних секторів (сільське господарство через переробку), так і нових (ІТ, оборонні технології, енергетика).

г. активізування діалог з міжнародними партнерами не лише щодо фінансової допомоги, а й щодо спільних інвестиційних проєктів, створення фондів та механізмів гарантування інвестицій.

Ці пропозиції спрямовані на те, щоб економічна інтеграція України не лише забезпечила її виживання в умовах війни, а й заклала міцний фундамент для сталого зростання, використовуючи наявний та майбутній інвестиційний потенціал країни.

Фінансування

Це дослідження не отримало конкретної фінансової підтримки.

Конкуруючі інтереси

Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів.

Список використаних джерел

1. Вісь автократії? Відносини Китаю з Росією, Іраном та Північною Кореєю. (2025). URL: <https://tinyurl.com/294q9ll5>.
2. Данська модель для української війни. Європа не може дати Україні достатньо зброї, тому фінансує її виробництво в Україні. (2024). URL: <https://tinyurl.com/yovvtcdk>.
3. Державна служба статистики України. (2025). URL: <https://ukrstat.gov.ua/>.
4. Експорт України 1989 – 2025. URL: <https://tinyurl.com/254p4tgc>.
5. Євразійський економічний союз. (2025). URL: <https://tinyurl.com/27o6smnh>.
6. Європейська інтеграція України. URL: <https://tinyurl.com/25fxaxxh>.
7. Європейський оборонний фонд вперше передбачає фінансування ВПК України. (2025). URL: <https://tinyurl.com/yv5frf6t>.
8. Інформаційний матеріал щодо запровадження стандартів та керівних документів НАТО (стандартів у сфері оборони держав-членів НАТО). URL: <https://tinyurl.com/277byzd6>.

9. Кравченко, К. (2001). *Політична економія*. Київ: КНЕУ.
10. Кубілюс назвав переваги для ЄС від інтеграції з оборонною промисловістю України. (2025). URL: <https://tinyurl.com/ymugnv6w>.
11. Лола, Ю., Михайленко, Д., Болотна, О., & Дячек, В. (2024). Інтеграція України до Єдиного цифрового ринку ЄС. *Проблеми економіки*, 4 (62), 64–70.
12. Резніков, В. (2020). *Державна політика у сфері європейської інтеграції України: теорія, методологія, практика : монографія*. Харків : Діса плюс.
13. Розвиток українсько-турецьких відносин 2025. (2025). URL: <https://tinyurl.com/2yc87enu>.
14. Російське вторгнення в Україну (з 2022). (2025). URL: <https://tinyurl.com/2osn8utk>.
15. Санкції проти РФ. (2025). URL: <https://tinyurl.com/23uogswq>.
16. Сі Цзіньпін підтвердив “партнерство без обмежень” із Путіним. (2025). URL: <https://tinyurl.com/yo9tz7fq>.
17. Туреччина видала ліцензії на виробництво Bayraktar TB2 та Akinci в Україні, запуск запланований на 2025 рік. (2023). URL: <https://tinyurl.com/ys7vtjxe>.
18. Укладено угоду про розширення переліку аграрного експорту до Китаю. (2025). URL: <https://tinyurl.com/27nqd7zy>.
19. Україна має дуже амбітну мету відкрити всі переговорні кластери з ЄС у 2025 р. – Зеленський. (2025). URL: <https://tinyurl.com/2yam5ti9>.
20. Україна стала частиною Європейської оборонно-промислової стратегії. (2024). URL: <https://tinyurl.com/ys9pyal2>.
21. Україна та Туреччина поглиблюють співпрацю у сфері оборони: затверджено новий меморандум. (2024). URL: <https://tinyurl.com/yo9ohbud>.
22. Формування інтеграційної стратегії України: методологічні аспекти. (2011). URL: <https://tinyurl.com/22ppzqey>.
23. Anderson, H., & Coughlan, A. (1987). *International Market Entry and Expansion Via Independent or Integrated Channels of Distribution*. *Journal of Marketing*, 51(1), 71–82. URL: <https://www.jstor.org/stable/1251145>.
24. China – Russia Cooperation: Economic Linkages and Sanctions Evasion. (2025). URL: <https://tinyurl.com/2c7wf74z>.
25. Kahnert, F. et al. (1969). *Economic integration among developing countries*. Paris: Development Center of the Organization for Economic Co-operation and Development (OECD).
26. Economic resilience key in Ukraine’s three-year fight for survival. (2025). URL: <https://tinyurl.com/278pqcgj>.
27. EU Assistance to Ukraine (in U.S. Dollars) – EEAS – European Union. (2025). URL: <https://tinyurl.com/24th2ozq>.
28. Marjolin, R. (1953). *Europe and the United States in the World Economy*. Durham: Duke University Press.
29. Deutsch, K. (1969). *Political Community and the North Atlantic Area. International Organization in the Light of Historical Experience*. New York: Greenwood Press Reprint.
30. The Future of the Eurasian Economic Union. (2025). URL: <https://tinyurl.com/2ahhsvz6>.
31. The Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine signed an agreement to expand the list of Ukrainian agricultural exports to China. (2025). URL: <https://tinyurl.com/2amq87z4>.
32. Balassa, B. *The Theory of Economic Integration*. London: George Alien & Unwin.
33. The World Bank In Ukraine. (2025). URL: <https://tinyurl.com/24rz3dfs>.
34. Topic: Comprehensive Assistance Package (CAP) for Ukraine – NATO. (2025). URL: <https://tinyurl.com/2b7ctqdd>.
35. Trading economics. URL: <https://tinyurl.com/27fpq83b>.
36. Türkiye Offers Full Support for Ukraine’s Post-War Reconstruction. (2025). URL: <https://tinyurl.com/2yne6h7r>.

37. U.S. Security Cooperation with Ukraine – United States Department of State. (2025). URL: <https://tinyurl.com/258mexhg>.
38. Ukraine – European Commission – Enlargement and Eastern Neighbourhood. URL: <https://tinyurl.com/22y5dkf4>.
39. Ukraine and Beyond: Shaping Europe's Security Future. (2025). URL: <https://tinyurl.com/23ad2r35>.
40. Ukraine fulfills over 80% of EU Association Agreement commitments, PM Shmyhal says – The Kyiv Independent. (2025). URL: <https://tinyurl.com/255x32a6>.
41. Ukraine Overview: Development news, research. (2025). URL: <https://tinyurl.com/24rz3dfs>.
42. Ukraine's European Perspective. (2025). URL: <https://tinyurl.com/2y8dhkfl>.
43. Ukraine's trade in 2024: restoration of logistical routes. (2025). URL: <https://tinyurl.com/2axoc7uc>.
44. WB Forecasts 2.5% Economic Growth for Europe, Central Asia. (2025). URL: <https://tinyurl.com/279heub7>.

References

1. Axis of autocracy? China's relations with Russia, Iran, and North Korea. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/294q9ll5>.
2. Danish model for the Ukrainian war. Europe cannot give Ukraine enough weapons, so it funds their production in Ukraine. (2024). Available from: <https://tinyurl.com/yovvtcdk>.
3. State Statistics Service of Ukraine. (2025). Available from: <https://ukrstat.gov.ua/>.
4. Ukraine's exports 1989 – 2025. Available from: <https://tinyurl.com/254p4tgc>.
5. Eurasian Economic Union. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/27o6smnh>.
6. European integration of Ukraine. Available from: <https://tinyurl.com/25fxaxxh>.
7. European Defense Fund for the first time provides funding for Ukraine's military-industrial complex. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/yv5frf6t>.
8. Information material on the introduction of NATO standards and guiding documents (standards in the field of defense of NATO member states). Available from: <https://tinyurl.com/277byzd6>.
9. Kravchenko, K. (2001). *Political Economy*. Kyiv: KNEU.
10. Kubilius named the benefits for the EU from integration with Ukraine's defense industry. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/ymugnv6w>.
11. Lola, Yu., Mykhailenko, D., Bolotna, O., & Dyachek, V. (2024). Ukraine's Integration into the EU Single Digital Market. *Problems of Economics*, 4 (62), 64–70.
12. Reznikov, V. (2020). *State Policy in the Field of European Integration of Ukraine: Theory, Methodology, Practice: Monograph*. Kharkiv: Disa Plus.
13. Development of Ukrainian-Turkish relations 2025. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/2yc87enu>.
14. Russian invasion of Ukraine (since 2022). (2025). Available from: <https://tinyurl.com/2osn8utk>.
15. Sanctions against the Russian Federation. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/23uogswq>.
16. Xi Jinping confirmed “partnership without limits” with Putin. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/yo9tz7fq>.
17. Turkey issued licenses for the production of Bayraktar TB2 and Akinci in Ukraine, launch planned for 2025. (J2023). Available from: <https://tinyurl.com/ys7vtjxe>.
18. An agreement has been concluded to expand the list of agricultural exports to China. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/27nqd7zy>.
19. Ukraine has a very ambitious goal to open all negotiation clusters with the EU in 2025 – Zelenskyy. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/2yam5tj9>.

20. Ukraine became part of the European Defense Industrial Strategy. (2024). Available from: <https://tinyurl.com/ys9pyal2>.
21. Ukraine and Turkey deepen cooperation in defense: a new memorandum has been approved. (2024). Available from: <https://tinyurl.com/yo9ohbud>.
22. Formation of Ukraine's integration strategy: methodological aspects. (2011). Available from: <https://tinyurl.com/22ppzqey>.
23. Anderson, H., & Coughlan, A. (1987). *International Market Entry and Expansion Via Independent or Integrated Channels of Distribution*. *Journal of Marketing*, 51(1), 71–82. Available from: <https://www.jstor.org/stable/1251145>.
24. China – Russia Cooperation: Economic Linkages and Sanctions Evasion. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/2c7wf74z>.
25. Kahnert, F. et al. (1969). *Economic integration among developing countries*. Paris: Development Center of the Organization for Economic Co-operation and Development (OECD).
26. Economic resilience key in Ukraine's three-year fight for survival. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/278pqcgj>.
27. EU Assistance to Ukraine (in U.S. Dollars) – EEAS – European Union. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/24th2ozq>.
28. Marjolin, R. (1953). *Europe and the United States in the World Economy*. Durham: Duke University Press.
29. Deutsch, K. (1969). *Political Community and the North Atlantic Area. International Organization in the Light of Historical Experience*. New York: Greenwood Press Reprint.
30. The Future of the Eurasian Economic Union. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/2ahhsvz6>.
31. The Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine signed an agreement to expand the list of Ukrainian agricultural exports to China. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/2amq87z4>.
32. Balassa, B. *The Theory of Economic Integration*. London: George Alien & Unwin.
33. The World Bank in Ukraine. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/24rz3dfs>.
34. Topic: Comprehensive Assistance Package (CAP) for Ukraine – NATO. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/2b7ctgdd>.
35. Trading economics. Available from: <https://tinyurl.com/27fpq83b>.
36. Türkiye Offers Full Support for Ukraine's Post-War Reconstruction. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/2yne6h7r>.
37. U.S. Security Cooperation with Ukraine – United States Department of State. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/258mexhq>.
38. Ukraine – European Commission – Enlargement and Eastern Neighbourhood. Available from: <https://tinyurl.com/22y5dkf4>.
39. Ukraine and Beyond: Shaping Europe's Security Future. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/23ad2r35>.
40. Ukraine fulfills over 80% of EU Association Agreement commitments, PM Shmyhal says – The Kyiv Independent. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/255x32a6>.
41. Ukraine Overview: Development news, research. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/24rz3dfs>.
42. Ukraine's European Perspective. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/2y8dhkfl>.
43. Ukraine's trade in 2024: restoration of logistical routes. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/2axoc7uc>.
44. WB Forecasts 2.5% Economic Growth for Europe, Central Asia. (2025). Available from: <https://tinyurl.com/279heub7>.